

De internationale achtergrond

Daargelaten of zij deze als 'koloniën' hadden aangeduid, bezaten aan het begin van de twintigste eeuw verschillende mogendheden (Groot-Brittannië, Frankrijk, Duitsland, Italië, Nederland, België, Spanje, Portugal, de Verenigde Staten en Japan) elders in de wereld gebieden die staatkundig van hen afhankelijk waren. Aan Duitsland werden na de verloren Eerste Wereldoorlog al zijn koloniën ontnomen. Voorts tekende zich in de Arabische wereld en in Brits-Indië in de jaren '20 en '30 een duidelijk streven af om aan de Britse *c.q.* Franse suprematie een einde te maken – volkeren of volkerengemeenschappen die zich jaren-, soms generaties lang bij het vreemde gezag hadden neergelegd, gingen er voor ijveren om eigen lot in eigen handen te nemen. De naar bevolkingsaantal grootste kolonie was in die tijd Brits-Indië, de 'parel aan de Britse kroon', zoals het heette – welnu, de tegen het Britse gezag gerichte actie van Gandhi en het *Indian National Congress* trok in de jaren '20 en '30 bij tijd en wijle internationaal sterk de aandacht.

Dat deed het vooral bij de Amerikanen, wier republiek aan het einde van de achttiende eeuw in een strijd tegen het Britse gezag was ontstaan en die zich dus gemakkelijker dan anderen met anti-koloniale bewegingen identificeerden. In '34, d.w.z. in de eerste ambtsperiode van president Roosevelt, werd in Washington bij de wet bepaald dat de Philippijnen (in 1898 door Amerika aan Spanje ontnomen) na tien jaar onafhankelijk zouden worden. Vergeleken de Amerikanen (over het hoofd ziende dat zij in Midden-Amerika in tal van zwakke republieken de lakens uitdeelden) hun beleid met dat hetwelk Groot-Brittannië in Brits-Indië voerde, dan vervulde hen een strelend gevoel van morele superioriteit. Trouwens, het leek alsof in augustus '41, aan de vooravond van het derde jaar van de Tweede Wereldoorlog, het doel dat Roosevelt zich had gesteld, door Churchill werd onderschreven. Die twee staatslieden verklaarden in het toen wereldkundig gemaakt Atlantisch Handvest o.m.: *'They respect the right of all peoples to choose the form of government under which they will live.'* Inderdaad, in maart '42, kort na de formidabele slagen die Japan in de eerste maanden van de oorlog in het Verre Oosten aan het Britse prestige had toegebracht, verklaarde de Britse regering zich bereid, na afloop van de Tweede Wereldoorlog Brits-Indië's recht op onafhankelijkheid te erkennen – een toezegging die Gandhi en de zijnen, die een onmiddellijke verlening van onafhankelijkheid begeerden, niet ver genoeg ging. Het kwam dan ook niet tot een akkoord met het *Indian National Congress*.

De Nederlandse regering in Londen ging niet zo ver als de Britse: in